

Застосування освітнього кейсу на уроках і в позаурочній діяльності як інструменту дидактичної взаємодії впливає на обидві сторони освітнього процесу. Адже це з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів, формує позитивну мотивацію до навчання, розвиває навички співпраці, формує певні особистісні якості, мінімізує їхню пасивність та невпевненість, а з іншого – дає можливість вчителю самовдосконалюватись, мислити інакше, активно діяти, оновлюючи власний творчий потенціал.

Ключові слова: дидактична взаємодія, освітній кейс.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Новий етап розвитку шкільної освіти і підготовка майбутнього вчителя. *Шлях освіти*. 2003. № 2. С. 11–16.
2. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: колективна монографія. К.: МАУП, 2005.

ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В КУРСАХ ЗА ВИБОРОМ З БІОЛОГІЇ

*Коршевніук Тетяна,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Варіативний складник змісту профільної середньої біологічної освіти відіграє важливу роль у розвитку особистісних якостей старшокласників, формує їхнє професійне і життєве самовизначення, сприяє реалізації творчого потенціалу, компетентного випускника сучасного закладу середньої освіти [1].

Повномасштабне виконання цієї функції потребує єдиної теоретичної основи розроблення змісту та обґрунтованих підходів до реалізації курсів за вибором з біології. У ході дослідження такою інтегруючою основою обрано компетентнісний підхід. Відтак, у навчальних програмах курсів за вибором з біології, розроблених науковими працівниками Інституту педагогіки НАПН

України, передбачено розвиток не тільки предметної біологічної компетентності, складники якої подано в результатах навчально-пізнавальної діяльності учнів, але й приділено увагу формуванню ключових компетентностей [2]. Зокрема, оцінювати соціальні процеси, знаходити способи вдосконалення своєї діяльності, здобувати, опрацьовувати й використовувати інформацію з різноманітних джерел, застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби у навчальних і позанавчальних ситуаціях, здатність вчитися і працювати індивідуально та колективно, приймати обґрунтовані рішення і відповідати за результати власної діяльності/бездіяльності.

Для організації навчання курсів за вибором з біології у старшій профільній школі, очікуваними результатами якого визначено формування компетентностей, обґрунтовано засадничі положення. Розкриємо їх.

Положення 1. *Учень – суб'єкт дидактичного процесу.* Можливість учня самостійно обирати курс за вибором впливає на його ставлення до навчання. Проявом суб'єктності є самостійний вибір курсу учнями, зумовлений різними мотивами. Становлення суб'єктної позиції учня відбувається в діяльності. Врахування особистісно-значущих способів діяльності учня передбачає знання вчителем індивідуальних особливостей опрацювання навчального матеріалу.

Незважаючи на функцію курсів поглиблювати і розширювати знання в певній предметній проблематиці, має місце перехід від орієнтації на відтворення знань до їх практичного застосування й використання як основи для конструювання нових знань.

Інтереси та індивідуальні психофізіологічні можливості учня враховуються у розроблених завданнях, задачах, вправах, рекомендаціях, які стимулюють інтелектуальну активність. Активізація діяльності учня забезпечується можливостями самостійного вибору курсу і керування темпом засвоєння його змісту, варіативністю способів досягнення результатів. Рефлексивний компонент процесуального складника змісту забезпечує розвиток готовності й здатності старшокласника осмислювати й самооцінювати, розвивати власні плани та амбіції.

Положення 2. *Взаємодія учнів і вчителя у процесі планування і реалізації етапів навчання.* Дотичність учнів до визначення мети вивчення курсу та до оцінювання ступеня її досягнення сприяє усвідомленню особистої значущості навчання, внаслідок чого підвищується активність старшокласників у навчально-пізнавальній діяльності та емоційний фон сприйняття і засвоєння матеріалу.

Положення 3. *Пріоритет пізнавальної самостійності учнів.* Розвиток пізнавальної самостійності забезпечує спеціальна організація дій учнів щодо усвідомлення і прийняття мети діяльності, самостійного визначення способів і засобів її досягнення, самоаналізу досягнутого результату. При цьому учень опиняється в ситуації самостійного пошуку розв'язування задачі, прояву власного потенціалу. Вчитель здійснює консультативне, підтримуюче управління освітнім процесом, тобто виконує функції фасилітатора. Це позитивно позначається на самореалізації не лише учня, але й вчителя.

Положення 4. *Практична значущість результатів навчання, придатність їх до розвитку і вдосконалення після завершення вивчення курсу.*

Навчання курсів за вибором має практико-орієнтований зміст, що робить їх привабливими для учнів. Старшокласники усвідомлюють, що такі курси збагачують їхній досвід вирішення проблем, нарощують ціннісний потенціал. Набуті компетентності забезпечують включення знань у систему цінностей особистості учня, розширюють спектр навичок soft-сфери.

Положення 5. *Педагогічна підтримка учнів у навчально-пізнавальній діяльності.* Учні, які обирають курс за вибором, керуються різноманітними мотивами, відрізняються рівнем предметної підготовки та індивідуальними психологічними характеристиками. Щоб забезпечити ефективний навчальний поступ старшокласників, необхідно враховувати різні стартові можливості. Визначити їх й обрати види корекції, яких потребує конкретний учень, допоможуть корекційні вступні заняття. Їх результати стають визначальними для конструювання індивідуальної освітньої траєкторії учня.

Допомога учню в усвідомленому виборі майбутньої освітньої траєкторії передбачає реалізацію індивідуального підходу до учня, урахування індивідуальних можливостей засвоєння пропонованого змісту. Досягається це кількома рівнями диференціації навчального матеріалу за обсягом, складністю, змістом; широкою ресурсною базою (арсенал способів діяльності, засобів навчання тощо), з яких учень обирає, керуючись самостійно розробленою стратегією навчання і власним досвідом.

В умовах підвищення автономії закладів загальної середньої освіти розширюються можливості формування ними варіативного складника профільної біологічної освіти. Розкриті засадничі положення виступають педагогічним інструментарієм забезпечення якості реалізації компетентнісного підходу в навчанні курсів за вибором з біології.

Ключові слова: навчання біології, курси за вибором, засадничі положення, профільна школа, компетентнісний підхід.

Список використаних джерел

1. Коршевнік Т.В. Теоретико-методологічні засади формування змісту варіативного складника профільної середньої біологічної освіти в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 76. С. 93-98. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723504>
2. Навчальні програми курсів за вибором з біології для 10-11 класів: [Електронне видання] / Коршевнік Т. В., Матяш Н. Ю., Козленко О. Г., Рибалко Л. М. Київ: Педагогічна думка, 2020. 36 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722971>